

Ψ pogled na vlogo knjižničarja kot spodbujevalca bralne pismenosti

**Dr. Sonja Pečjak
Filozofska fakulteta v Ljubljani**

Kako pomagati bralcu

(otroku, mladostniku)

do dobre bralne pismenosti?

Kaj je bralna pismenost?

BP ... **stalno razvijajoča se zmožnost** posameznika za **razumevanje**, kritično **vrednotenje** in **uporabo** pisnih informacij.

Vključuje:

- razvite bralne **veščine**,
- (kritično) **razumevanje** prebranega in
- **bralno kulturo** (branje kot vrednota in **motiviranost** za branje)

- **Bralne veščine**

- **Razumevanje**

- **Bralna kultura**

- **vrednota**

- **motiviranost**

- **Tekoče branje**

- **Razumevanje**

(odgovarjanje na vprašanja, obnavljanje, ...)

- **ceni branje in knjige**

- **kaže interes za branje**

- **uživa, se „potaplja“ v branje**

Kako pomagati bralcu do „pravih“ knjig
zanj?

Poznati bralca

Razvoj bralne zmožnosti

(Barone, Mallette in Xu, 2005; Chall, 1996; Frith, 1986; Gillet, Temple, Crawford in Cooney, 2003)

- **porajajoča se pismenost (2 – 5/6 let)**
vidno razločevanje, fonološko zavedanje
- **začetno branje (5/6 – 7 let)**
glasovni ključ
- **urjenje spretnosti branja (7/8 – 9 let)**
- **funkcionalno branje (za razvedrilo in za učenje (9-18 let)**
bralne strategije (kognitivne, metakognitivne in motivacijske)
- **„zrelo“ branje (od 18 let, lahko tudi že prej)**

Dejavniki bralne pismenosti (razumevanja in uživanja ob branju)

KOGNITIVNI:

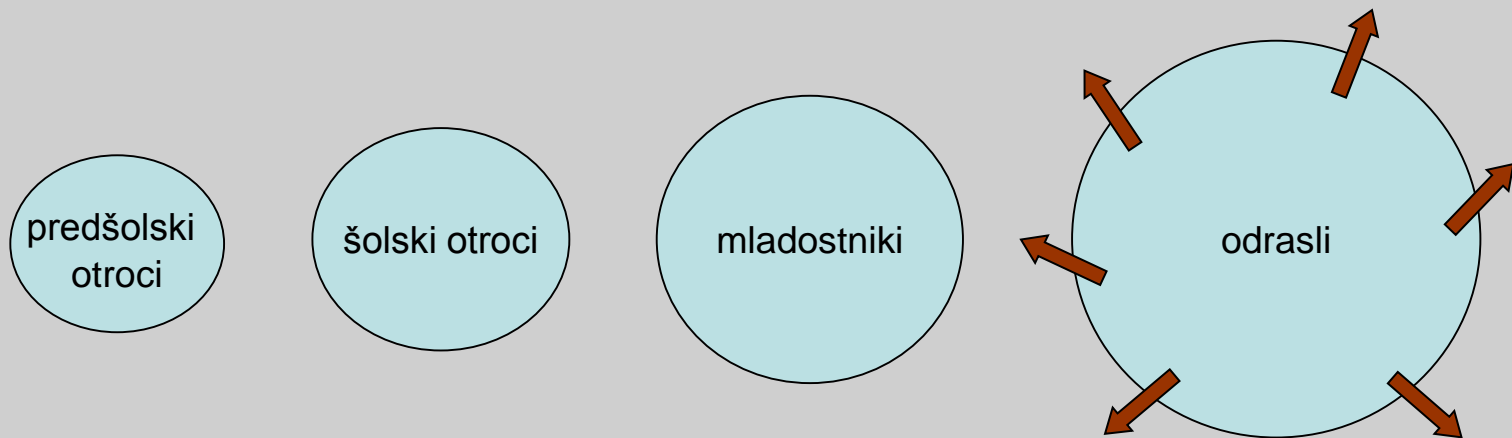
- inteligentnost
- besedišče
- tehnika branja
- (meta)kognitivne strategije

AFEKTIVNI (čustveno - motivacijski):

- interes
- kompetentnost
- zunanja motivacija (!)

INTELIGENTNOST

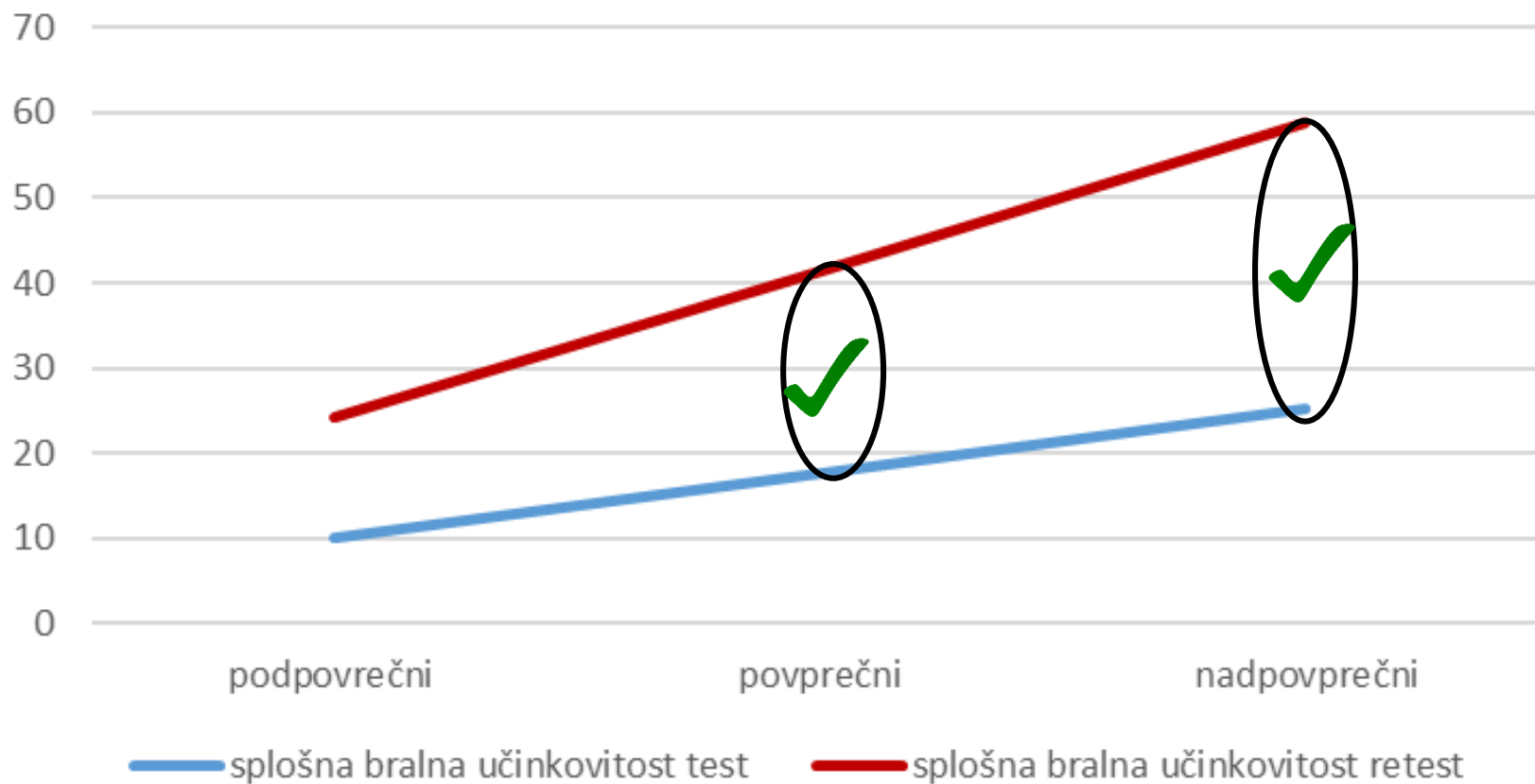
- **individualne razlike** med posamezniki v **istem** razvojnem obdobju **naraščajo**

Pečjak (1999) ... 3. razred OŠ (9;4 leta)

Splošna bralna učinkovitost

BESEDIŠČE

- eden od **najmočnejših napovednikov bralnega razumevanja**

- besedišče predšolskih otrok razumevanje v začetnem šolanju
(Muter idr., 2004; Share in Leikin, 2004)

- besedišče v 3. razredu razumevanje v 6. razredu
(Aarnoutse in van Leeuwe, 1998)

- ... za **dobro razumevanje** besedila mora bralec razumeti od **90 do 95 odstotkov besed** (Nagy in Scott 2000)

TEHNIKA BRANJA

- visoka povezanost med **hitrostjo branja** in **razumevanjem** prebranega

(Pečjak 1999; Daane, Cambell, Grigg, Goodman in Oranje, 2005; Yovanoff, Duesbery, Alonso in Tindal, 2005; Klauda in Guthrie, 2008)

- **hitrost dekodiranja**

bralno razumevanje
pri začetnem opism.

(Kolić-Vehovec in Bajšanski, 2003)

Zakaj?

TEHNIKA

RAZUMEVANJE

(META)KOGNITIVNE STRATEGIJE

POZNAVANJE + UPORABA
= metakognitivno znanje

porast: **11 -14**
let

Kognitivne str.:

- poiskati bistvo
- povzetek/zapisek
- obnoviti s svojimi besedami
- grafični prikaz

Metakognitivne str.:

- načrtovati
- se spremljati
- evalvirati

Vloga knjižničarja

- Inteligentnost → **manj (bolj)
zahtevno gradivo**
- Besedišče → **razvoj ?????**
- Tekočnost branja → **skupine mlajših
bralcev**
- Bralne strategije → **mladostniki: različno
bralno gradivo – kako se
ga lotiti**

INTERES

OSEBNI INTERES

+ vrednotna prepričanja
+ čustvena dimenzija

flow

... **boljše razumevanje**

(Alexander s sod., 1996; Schiefele, 1999)

SITUACIJSKI INTERES

sprožijo razmere ali predmeti v okolju, ki usmerijo posameznika k branju

- *različna **bralna gradiva** (knjige)*
- *različne **bralne naloge***
- *različni **načini dela** (skupinske aktivnosti, ...)*

KOMPETENTNOST

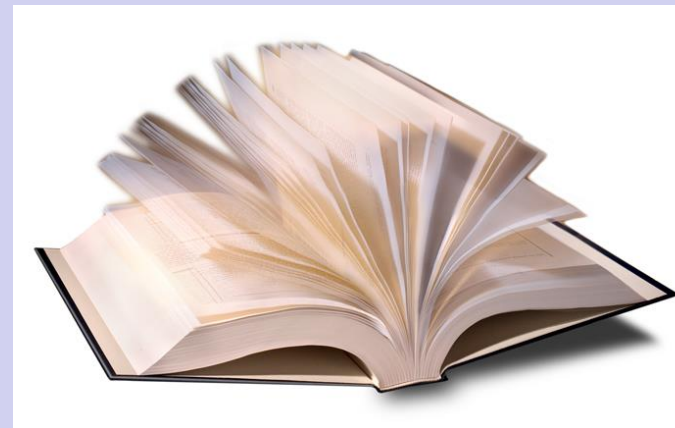
Interes povezan s kompetentnostjo

KNJIŽNIČARJI

UČITELJI, STARŠI

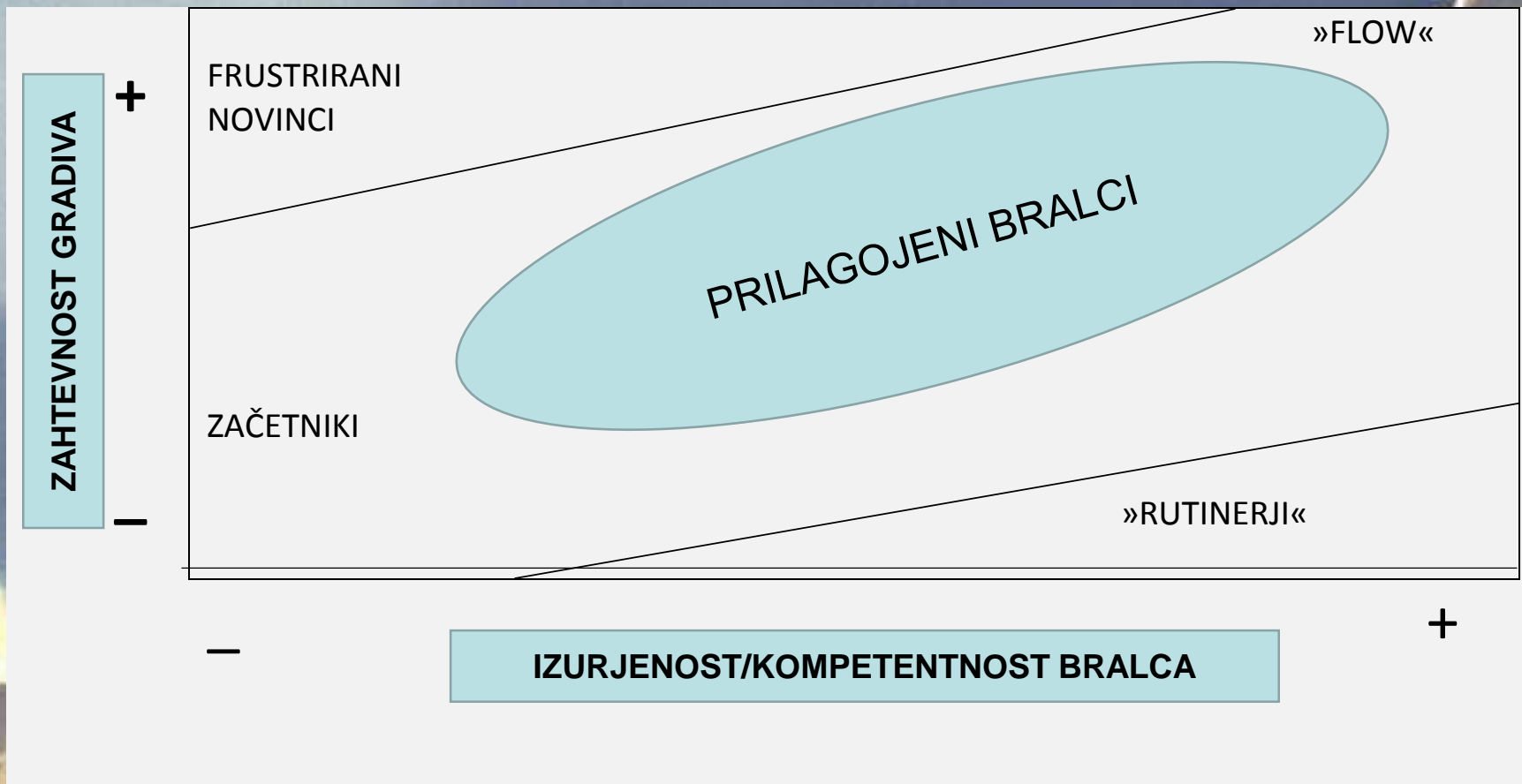
kompetentnost

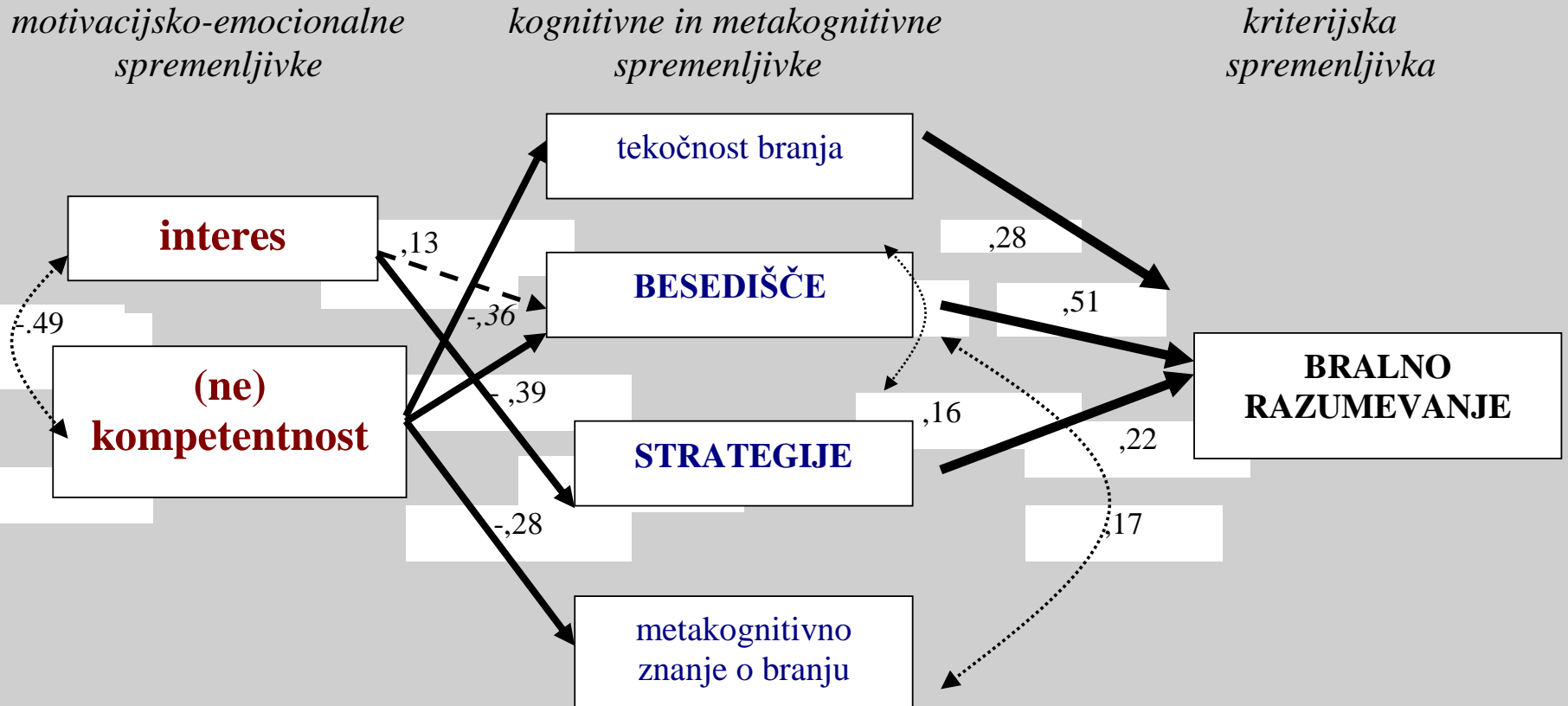
REALNI CILJI GLEDE ZAHTEVNOSTI BRALNEGA

Odnos ZAHTEVNOST bralnega gradiva – bralna kompetentnost

Pečjak, Podlesek, Pirc (2009)

Slika 1: Model dejavnikov bralnega razumevanja pri učencih 5. razreda osnovne šole.

Razlike med spoloma

KOGNITIVNI:

- **Besedišče**

Cain, Oakhill in Lemmon 2004; Kolić-Vehovec 1994; Pečjak 1989)

- **Strategije (povzemanje)**

Kolić Vehovec, Pečjak, Rončević (2009)

- **(Metakognit.) znanje o branju**

Kolić-Vehovec in Bajšanski (2001)

Peklaj in Pečjak (2002)

- **Bralni interes**

Pečjak in Bucik, 2004; Oakhill in Petrides, 2007;
Pečjak s sod., 2006; Pečjak s sod., 2010)

- **Zatopljenost (flow)**

Pečjak s sod., 2006

- **Kompetentnost**

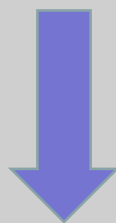
Bitežnik (2004); Gambrell, Palmer, Codling in
Mazzoni, 1996; Mucherah in Yoder, 2008; Pečjak in
Bucik, 2004; Košir, 2008

... razlike v **kognitivnih** + **afektivnih** dejavnikih

... razlike med spoloma

vsakemu bralcu ... svojo knjigo

... povabiti ga v specifične dej.

SODELOVANJE S ŠOLO ?

neformalno učenje ...

